

Als Speyart in Den Bosch niest...

door Gerard Streyards

Dit artikel is een toelichting bij het verhaal [Als Speyart in Den Bosch niest rommelt het in Roermond.](#)

De manipulatie van de media

Overal in de officieuze media verschenen in 1935 artikelen over de zwaar gedecoreerde Brigade van de Marechaussee te Oss. Waarbij vaak ook de Procureur-Generaal Speyart prijkt, die kennelijk de Brigade lofprijzend toespreekt. Een bijna herderlijk arcadisch tafereeltje. Hoe goed had de Brigade niet samengewerkt met het Openbaar Ministerie! Dat was de indruk. Maar die had geen enkele feitelijke grondslag. Speyart had de Brigade juist uitgeoeterd. Wat dacht ze wel? Ze was een ongericht projectiel geweest. Ze had schade toegebracht aan de eenheid van Justitie in het arrondissement! Vooral Mintjes kreeg er flink van langs toen de roodaangelopen Procureur-Generaal de Brigade toesprak. Maar de pers had instructie daarover niets te melden, over deze onmin tussen Het Wapen en het Bossche Openbaar Ministerie. Nadien kraakte Speyart grondig verschillende carrières, want haatdragend kon deze magistraat in zonderheid zijn.

Ja, Speyart kwam in een woedende vlag echt aanzeggen dat die onderscheidingen alleen maar via hem hadden mogen overreikt worden en dat Het Wapen nooit had mogen toelaten dat de Koningin zelf de decoraties kwam opspelden. Hij verweet kapitein Bowier, de commandant van het district Nijmegen van het Wapen, waaronder de brigade Oss viel, dat hij niet terstond de Procureur-Generaal had doen weten dat Wilhelmina van plan was tot deze persoonlijke onaangekondigde hulde over te gaan. Bowier was aangesteld door de ambtsvoorganger van Speyart Mr Mathon. Mathon had weinig vertrouwen gehad in de gemeentepolitie-Oss, dat was ook notoir. Hij vond het alles maar een roomse kliek.

Mathon had de Brigade bij aanstellingsbesluit grote strafvorderlijke autonomie gegeven, mede, omdat Mathon al lang wist dat de gemeentepolitie niet goed durfde op te treden tegen de Osse notabiliteiten. Mathon had aan opperwachtmeester Mintjes vergaande volmachten gegund. Al in 1934 was

deze verdienstelijke onderofficier op basis daarvan overgegaan tot verreikend opsporingsonderzoek. Dat was Speyart, die meende absolute strafvorderlijke competentie te hebben in zijn ressort altijd al een doorn in het oog geweest. Hij zocht nu een bureaucratische aanleiding om die volmacht in te doen trekken onder het motto dat nieuwe bezems nu eenmaal schoon moeten vegen. Speyart was goed op de hoogte van de papieren oorlogen die Justitie en Oorlog met elkaar plachten te leveren wanneer Het Wapen Strafvorderlijk optrad.

Speyart had Bowier al medegedeeld dat het hem nog zou rouwen als hij steeds maar accepteerde dat Mintjes zich niets aantrok van de gemeentepolitie-Oss. Hij was bijzonder gebeten op de Osse inspecteur van politie Van Kempen die volgens Mintjes de geestelijkheid een immuniteit gunde. Die slechts met medewerking van de bisschop ware te doorbreken. Dat vrat Speyart niet. Hij liet dat de divisiecommandant van Het Wapen, de overste Boellaard ook direct weten.

Speyart wilde deze decoraties van de Brigade absoluut niet hebben

Boellaard, niet wetend wat er precies speelde, had dat in abstracto onderschreven. Speyart vond dat Mintjes steeds maar uit was op roem van Het Wapen en niets gaf om de hiërarchie ingevolge de Wet op de Rechterlijke Organisatie. Hij meende dat Mintjes en de zijnen geen eer mochten behalen die niet uitdrukkelijk was erkend en toebedeeld aan de Brigade door de hoogste justitiële autoriteit.

Hij was dus onaangenaam getroffen toen de minister van Schaik vroeg om de namen van de marechaussees die betrokken waren bij het oprollen van de bende van Toon de Soep. Hij deed daarvan blijken op 12 juni 1935. Hij wist dat Van Schaik daarnaar vroeg in verband met decoraties. En hij gaf de minister te kennen dat hij, Procureur-Generaal, dat voorshands niet wilde. Hij vond het decoratievoorstel prematuur en gewagen van overschatting van de prestaties van de Brigade. Groot was zijn woede, toen de Majesteit ineens toch verscheen met de desbetreffende ridderorden en medailles.

Hij vermoedde dat Bowier hem een streek had geleverd. En kwam zijn gram halen bij de verbijsterde Brigade. Hij was echter niet voornemens dat ook te doen blijken aan Majesteit, reeds omdat deze de pest had aan politiserende roomsen. En omdat Speyart heel goed wist dat Wilhelmina de uitreiking een persoonlijk prerogatief achtte, buiten de politieke verantwoordelijkheid van welke minister dan ook.

Speyart wilde zelfs straffen, maar zulks in het geniep

Ik verwijs verder naar de bronnen te dien aanzien aangehaald door Jos Smeets, *De Affaire-Oss, Van lokaal conflict tot nationale rel*, Wereldbibliotheek Amsterdam, 2001, ISBN 90-284-19403, pp. 135-159. Uiteraard kon Speyart geen publieke ruchtbaarheid geven aan zijn schobberingen te laste van de Brigade. Zelf had hij er steeds op gehamerd dat Justitie uit hoofde van de publieke gezagshandhaving, nooit extern kenbaar mocht maken dat er steeds een strijd werd geleverd omtrent het strafvorderlijk beheer van de diverse elkaar beconcurrerende politiediensten. Hij kon dat dus niet doen. Reeds omdat hij ook hoopte op decoraties in de Huisordes van Oranje-Nassau als buitengewoon kamerheer ten Hove. Hij veterde dus Mintjes, maar ook De Gier enorm uit, intern en op de appelplaats der kazerne, maar trachtte te verhinderen dat dat extern kenbaar werd. Dat lukte ook lang. Vervolgens plaatste hij alle verdienstelijke Marechaussee-beambten meedogenloos over naar oorden waarvan ze nooit meer weg zouden kunnen komen. Strafdeportaties. Mintjes raakte zelfs zijn geliefde rijdier kwijt.

Mintjes laat het er niet bij zitten

Maar Mintjes, tot in het merg van zijn ziel gekwetst door de onheuse bejegeningen die Speyart zich permitteerde, zweeg niet, vooral niet in het uiterst geruchtmakend ambtenarenproces bij de ambtenarenrechter in eerste aanleg aan de Haagse Casuariestraat. Hij trok in de openbare zitting flink van leer tegen Speyart. Deze wist echter de binnenlandse pers op dat punt te breidelen. Met medewerking van de nieuwe minister Goseling op Justitie die nog roomser was dan de Paus.

Dat viel op. De Tweede Kamer wilde eigenlijk een enquête starten. Waarbij Speyart eens flink onder de loep genomen zou worden. Maar Goseling óók. Beiden werden gesauveerd. Omdat de Tweede Wereldoorlog uitbrak. P.J. Oud wijst daarop in zijn parlementaire geschiedenis *Het Jongste Verleden*, Deel V. En hij vindt het eigenlijk niet in de haak, dat dat zo bleef. Was dit alles geen roomse corruptie?

Pas na de oorlog, toen Speyart andermaal zijn bevoegdheden verregaand te buiten ging, kwam een en ander aan het licht. Maar toen werd ook verhinderd, omdat Wilhelmina erbij betrokken was, dat er een rel uit ontstaan zou. Trouwens, destijds wilde men niet veel meer weten over de strapatsen van

Justitie in het interbellum. Dat was allemaal maar verleden nonsens waarover men in Herrijzend Nederland niet meer openlijk wilde uitpakken.